

venlige sammenlignet med det blændende lysglimt, som du først mødte.

Hvis du har fortjent det ved gode handlinger, vil et hvidt lys føre dig til en af himlene, og for en stund vil du have nogen lykke blandt guderne. Har du været forfalden til misundelse og ærgerrighed, vil du blive tiltrukket af det røde lys, som fører til genfødsel blandt de krigerske Asuraer¹, der altid er ophidsede af vrede og misundelse. Føler du dig tiltrukket af det blå lys, vil du finde dig selv igen som et menneske, og du husker vel, hvor lidt lykke det bragte dig! Hvis du havde et tungt og sløvt sind, vil du vælge det grønne lys, som fører dig til dyreverdenen, der er ulykkelig, fordi den er usikker og afskåret fra den viden, der bringer forløsning. En stråle af sløvt gult lys vil føre dig til åndernes verden, og endelig vil en røgsort stråle føre dig til helvederne. Prøv at stå imod, hvis du kan! Tænk på buddhaerne og boddhisattvaerne! Husk på, at alle disse visioner er uvirkelige, behersk dit sind, føl venskab over for alt, der lever! og vær ikke bange! Du alene er kilden til alle disse stråler. Kun i dig eksisterer de, og det samme gælder de verdener, som de fører dig til. Føl dig ikke tiltrukket eller frastødt, men bevar et afklaret og roligt sind!

Reinkarnation

For så vidt du har været døv over for læren, så lyt til den nu! Der vil komme over dig et overmægtigt begær efter sanseerfaringer, som

Kilde: J. Bruun m.fl., *Buddhismen. Tanker og livsformer*, Gyldendal 1982, s. 144-149.

1. dæmonen

Det vigtigste for den døde er at turde slippe enhver tro på et separat selv og på, at fænomenerne, han møder, er virkelige. Det duale er en illusion, og de tilsyneladende onde fænomener er blot den anden side af de venlige. Opsplittningen kommer alene fra ens eget sind, og hvis denne tilbøjelighed til adskillelse kan standses, vil forløsningen ske.

du husker, du har haft i fortiden, og som du nu p.g.a. mangel på sanseorganer ikke kan få. Din længsel efter genfødsel bliver mere og mere tvingende; den bliver en sand tortur for dig. Denne længsel piner dig nu; imidlertid tager du den ikke for, hvad den er, men føler den som en dyb tørst, der svider i dig, idet du forpint vandrer af sted i ørkener af brændende sand. Når som helst du prøver at finde lidt hvile, rejser mægtige skikkelser sig foran dig. Nogle har dyrehoveder på menneskekroppe, andre er gigantiske fugle med kæmpestore vinger og klør. Deres hyl og deres piskeslag driver dig af sted, og så fører en orkan dig af sted forfulgt af disse rasende dæmoniske væsener. Rædselsslagen vil du se dig om efter et tilflugtssted.

Overalt omkring dig vil du se dyr og mennesker i samleje. Du misunder dem, og synet tiltrækker dig. Hvis dine karmiske kræfter bestemmer dig til at blive en han, føler du dig tiltrukket af hunnerne, og du afskyr de hanner, du ser. Hvis du er bestemt til at blive en kvinde, vil du føle kærlighed til hannerne og afsky de hunner, du ser. Gå ikke hen til de par, du ser, prøv ikke at komme ind imellem dem, prøv ikke at tage den enes plads! Den følelse, du da ville mærke, ville få dig til at besvime netop i det øjeblik, hvor æg og sædcelle skal til at forenes. Og bagefter vil du opdage, at du er blevet undfanget som et menneske eller et dyr.

„Levende boddhisattva'er“

I klostrene er de vigtigste personer altid de bevidst inkarnerede lamaer, tulku'erne, der er levende boddhisattvaer.

Da den tibetanske buddhisme er en gren af Mahayana-buddhismen, er boddhisattvaløftet centralt. Alle, der begiver sig ud på fordybelsens vej, lover, at hvis de i dette liv skulle nå oplysningens tilstand af ikke-dualitet, så vil de ved deres død ikke indgå permanent i nirvana. De vil i stedet af kærlighed til alle levende væsener lade sig genføde for at hjælpe andre til den samme tilstand. Tulku'erne er sådanne boddhisattva'er, der er vendt tilbage til den fysiske dimension for med deres ikke-duale bevidsthed at hjælpe andre, der stadig lever i illusionens virkelighed.

Tibetanerne tror ikke på det enkelte menneskes individuelle frelse eller udfrielse. For dem er livet en strøm af bevidsthed eller væren, hvori vi alle er partikler, og en enkelt partikel kan aldrig træde ud. Den vil altid være en del af den kollektive strøm. Det individuelle univers er en illusion – den eneste virkelighed er det kollektive.

12. Boddhisattva'ens eksempel og kollektiv frelse.

Hvad er denne verdens natur, denne verden som *Boddhisattva'ernes* hjælpende kræfter kaster sig ned i? – Ifølge den buddhistiske definition er den det, vi oplever som verden: resultatet af vores sanseaktiviteter, vores tanker, følelser og handlinger. Så længe denne tænkning, følelse og handling motiveres af illusionen om vores individuelle adskilthed, oplever vi en tilsvarende begrænset, ensidig og derfor ufuldkommen verden, i hvilken vi forgæves søger at opretholde vores identitet som os selv, vores fantasi-jeg på trods af den uimodståelige strøm af stadigt skiftende former og betingelser. Derfor ser verden for os ud som en verden af ubestændighed, usikkerhed og frygt; og det er denne frygt, der omgiver hvert

væsen som en mur, der adskiller det fra andre og fra livet i dets storslåethed.

Boddhisattva'en nedbryder, idet han frigør væsenerne fra denne frygt ved sin egen frygtløsheds eksempel og sin grænseløse hengivenhed, de adskillende mure og åbner et udsyn til områder af frihed, vi ikke havde drømt om, i hvilke alle væseners solidaritet viser sig og bliver grundlaget for gensidig forståelse. Så vil man ikke længere føle at medfølelse, velvilje, uselvsk kærlighed, medlidenhed o.s.v. er „dyder“, men at de er den åndelige friheds naturlige udtryk. Derfor siger Lao-Tse i sin *Tao Te King*¹: „Den virkelig dydige er ikke klar over sin dyd. Mennesket af lavere dyd beskæftiger sig derimod hektisk med sin dyd, og derfor er

han uden sand dyd. Sand dyd er spontan og gør ikke krav på at være dyd. Den fuldkomne vismands dyd lægger sig ikke imellem, den samarbejder med åbent og sympatisk sind, medens de laverestændes dyd har et formål, er på betingelser og påvirkes af begær."

...
Med udslettelsen af jeg-illusionen, ja selv ved den blotte forståelse af at der ikke findes noget sådant som et adskilt „jeg“, hvordan kan der da findes noget sådant som „ens egen frelse“? Når vi kender til vore medskabningers lidelse og oplever den som vor egen (eller rigtige, hvis vi ikke længere skelner mellem „selv“ og „andre“), kan vores frigørelse kun være ensbetydende med alles frigørelse.

Kilde: Lama Anggarika Govinda, *Tibetansk buddhisme*, Borgen 1977, s. 223-224.

1. Lao-Tse anses traditionelt for forfatteren til taoismens hovedværk Tao Te King.

Teksten fortæller os, at jeg'et er omgivet af en mur af frygt eller angst, „der adskiller det fra andre og fra livet selv i dets storslåethed“. Mennesket opdrages til at have et jeg, men da dette jeg er en illusion, vil det altid være omgivet af angst. Hvis nemlig vi erkendte illusionen, ville hele vores virkelighedsoplevelse bryde sammen, og der ville intet sikkert være tilbage.

Bodhisattva'erne ejer frygtløshed, for de har overskredet illusionens grænser, de har mødt Mara, og de har overvundet angsten. Derfor kan de hjælpe og lede mennesker, der er på vej.

Når angsten således ikke er en del af tilværelsen for tulku'erne, så former deres liv sig meget anderledes end almindelige menneskers. Det fortæller Alexandra David-Neel om. Hun var en fransk, kvindelig opdagelsesrejsende, der i begyndelsen af det 20. årh. som den første vestlige kvinde kom til Lhasa. Forklædt som tibetansk pilgrim rejste hun med sin tibetanske tjener rundt i Tibet og modtog belæringer fra mange store lamaer.

A menneske / ulku

13. Almindelige menneskers liv i relation til tulku'ernes.

De mennesker, siger lamaerne, som ikke har gennemgået nogen åndelig træning, som lever som dyr og tankeløst giver efter for deres impulser, er som rejsende, der vandrer igennem hele verden uden noget bestemt mål. En sådan mand ser imod øst en indsø, og da han er tør-

Dette betyder ikke en udsættelse i ubegrænset tid, men det betyder, at frigørelseshandlingen omfatter alle levende væsener, at det er en handling af grænseløs hengivelse, i hvilken der ikke er plads til noget tidsbegreb.

Det er en handling på Dharma-virkelighedens område hinsides tid og rum, d.v.s. i en sfære hvor tidens og rummets spaltning overskrides og kun opleves som en iboende tilstedeværelse og helhed. Ligesom det siges om Kristus, at han ofrede sig selv for hele menneskeheden og for hvert enkelt menneske – endda for de endnu ufødte generationer – kan det siges, at Buddhas oplysning (som enhver anden oplyst) omfattede alle levende væsener og vil gavne dem til tidernes ende.

stig, skynder han sig i retning af vandet. Idet han nærmer sig vandet, mærker han røglugt. Dette tyder på, at der er en lejr i nærheden. Han synes nu, det ville være dejligt at få varme i stedet for vand, og måske kan han også få ly for natten. Og så forlader manden søen

Sanseverden lidelse
åndelige oplysning bevidsthed

uden virkelig at have været ved stranden og går mod nord, fordi røgen kom derfra. På vejen – endnu før han har set huse eller telte, springer truende fantomer op foran ham. Skrækslagen vender vandreren sig bort fra de forfærdelige væsener og løber for livet mod syd. Da han synes, han har løbet så langt, at han er sikker, standser han for at hvile. Nu passerer andre vandrere forbi. De fortæller ham om et lyksalighedens og overflodens land, som de tænker på at tage til. Fuldt af begejstring slutter den omflakkende sig til dem og går mod vest. Og på vejen vil han blive fristet mange gange til igen at ændre retning, før han kommer til det forjættede land.

Når et menneske sådan strejfer om på må og få hele sit liv, er han en tåbe og vil ikke nå noget mål overhovedet. Døden vil indhente ham undervejs, og de uforenelige og stridende kræfter, som er ophavet til og også skabes af hans planløse aktivitet, vil splittes i alle retninger.

Kilde: Alexandra David-Neel, *Hemmelighedsfulle Tibet*, Dreyers Forlag Oslo, 2. udg., s. 110-111.

Som vi ser det i denne tekst, er det almindelige menneske helt igennem offer for sanserverdenen. Viljen, den fjerde skandha, styres af de tre laveste skandha'er, og bevidstheden, den femte skandha, har ingen kontrol. Et sådant liv er lidelse, fordi mennesket er et passivt offer for tilfældige impulser og aldrig handler egentligt aktivt. Anderledes er det med den åndeligt oplyste, hvis vilje er styret af bevidstheden. Han forstyrres ikke af sanserne, men har sat sig et mål, som intet kan aflede ham fra. Han handler virkeligt, aktivt i sit liv. Et eksempel herpå har vi i Buddhalegenden, hvor Buddha netop satte sig under træet med den faste beslutning ikke at rejse sig igen, før oplysningen var nået.

Tulku'erne bestemmer selv omstændighederne ved deres næste genfødsel. Enkelte fortæller allerede før deres død, hvor den næste inkarnation skal findes. I den tibetanske buddhisme menes det, at der går en vis tid mellem døden og en ny genfødsel. Her befinder den del af bevidstheden, der forårsager genfødslen, sig i bardotilstandene. Efter ca. to år begynder man at lede efter tulkuens nye inkarnation. Hvis den tidligere tulku har givet direktiver angående sin genfødsel, vil munkene følge dem i deres søgen, men ellers tager de forskellige varsler og tegn til hjælp, og en tulku-astrolog vil som regel blive inddraget. Hvis tulkuen, der skal findes, er af særlig høj rang, kan statsrådet konsulteres. Dette sker altid, når det drejer sig om Dalai Lama.

Når de rigtige omstændigheder er til stede, udsendes ekspeditioner for at finde og undersøge de små drengebørn, der kan komme på tale. De fundne børn underlægges vanskelige prøver, før de eventuelt bliver anerkendt som nye inkarnationer af en tulku. Mange af børnene har klare erindringer fra deres tidligere liv, og dette fænomen indgår i prøverne. Barnet vises nemlig forskellige genstande, som har haft personlig betydning i den tidligere inkarnationens liv. Det kan være bedekranse, rituelle rekvisitter, bøger eller tekopper. Prøven består nu i, at barnet blandt mange lignende genstande skal kunne vælge netop dem, som har tilhørt den afdøde tulku.

I enkelte tilfælde sker det, at det rigtige barn ikke findes. Det er til stor sorg for tulku'ens tilhængere og for klostrets munke, for hvis der mangler en tulku på et kloster, hæmmes hele livet her. Det er tulku'erne, der er bærere af det religiøse liv, og uden dem vil de mange pilgrimme og velgørere holde sig væk. Enkelte kan dog glæde sig over situationen, som det ses af nedenstående tekst.

14. En savnet tulku findes.

Alexandra David-Neel fortæller:

Lige i nærheden af Pegyai-lamas herskabsbolig, hvor jeg boede under mit ophold ved Kumbum, lå et hus, der tilhørte en mindre tulku ved navn Agnai Tsang. Syv år var gået siden stedets herre var død, og ingen havde været i stand til at opdage barnet, som han var reinkarneret i. Jeg tror ikke, at forvalteren for lamaens husholdning var særlig nedtrykt derover. Han bestyrede ejendommen og syntes på alle måder at have det udmærket.

Nu skete det på en handelsrejse, at han følte sig træt og tørstig, og han gik ind på en gård for at hvile og få lidt at drikke. Mens husmoderen tilberedte te, trak forvalteren en snusdåse frem og ville tage sig en pris, da en lille dreng, som havde siddet og leget i et hjørne af værelset, standsede ham og lagde sin hånd på snusdåsen, idet han bebrejdede sagde:

„Hvorfor bruger du min snusdåse?“

Forvalteren stod som ramt af lynet. Det var sandt nok, snusdåsen var ikke hans, den tilhørte den afdøde lama Agnai Tsang, og selv om han ikke ligefrem havde tænkt sig at stjæle den, så brugte han den i hvert fald som sin egen.

Han stod skælvende, medens drengen så på ham, og pludselig blev drengens ansigt alvorligt og strengt og havde ikke længere noget barnligt over sig.

„Gi' mig den straks tilbage, det er min“, sagde han igen.

Fyldt af samvittighedsnag og samtidig rædselsslagen og forvirret kunne den overtroiske munk kun synke i knæ og kaste sig næsegrus for sin reinkarnerede herre.

Nogle få dage senere så jeg drengen komme i et stort optog til sin bolig. Han bar en gul brokadedragt og red på en smuk sort pony, mens forvalteren holdt bidslet.

Da processionen gik ind på ejendommen, udbød drengen: „Hvorfor drejer vi til venstre for at komme til den anden gårdsplads? Porten er til højre.“

Nu var porten til højre af en eller anden grund blevet muret til efter lamaens død og en ny var åbnet i stedet.

Munkene undrede sig højlydt over dette nye bevis på, at det virkelig var deres lama, og alle drog hen til hans private værelse, hvor teen blev serveret.

Drengen, som blev placeret på en stor stabel

af hårde puder, så på koppen med den sølvfyldte underskål og det juvelbesatte låg på bordet foran sig.

„Gi' mig den porcelænskop, der er større,“ befalede han. Og han beskrev en kop og nævnte endog mønstret, den var dekoreret med.

Ingen vidste noget om en sådan kop, ikke engang forvalteren, og munkene forsøgte meget ærbødigt at overbevise deres unge herre om, at en sådan kop ikke fandtes i huset ...

„Se bedre efter, så finder I den.“

Og pludselig, som om et lyn var slået ned i

Kilde: Alexandra David-Neel, *Hemmelighedsfulle Tibet*, Dreyers Forlag Oslo 1957, s. 116-118.

Hele dette religiøse aristokrati af tulku'er stammede fra Den 5. Dalai Lamas tid, da han erklærede sig selv for en inkarnation af Avalokiteshvara og samtidig indordnede alle betydningsfulde embeder i et inkarnationssystem. I alle de større klostre blev det en æressag at have en tulku i sin ledelse, og en stor tulku-lama var som regel klostrets abbed.

Tulku'er kan i den almindelige tro være inkarnationer enten af hellige, særligt lærde personligheder eller af ikke længere menneskelige væsener. Det betyder, at der er forskellige grader, og antallet af de første overstiger langt antallet af de sidste. Tulku'er af ikke menneskelige jordiske væsener er begrænset til nogle få inkarnationer af mystiske buddhaer. Som eksempel kan nævnes Dalai Lama, der er en inkarnation af Avalokiteshvara, barmhjertighed og medfølelse.

Der er i tidens løb fremkommet mange teorier om, hvad en tulku egentlig er.

15. Tulku'er som fantomlegemer.

Selve ordet betyder en skikkelse skabt ved magi, og i overensstemmelse med denne definition må vi betragte tulkus som fantomlegemer, okkulte tilsynkomster eller dukker konstrueret af en magiker for at tjene hans hensigter.

Jeg kan her ikke gøre noget bedre end at citere den forklaring på tulkus, som Dalai lama gav mig.

Som jeg har fortalt ..., mødte jeg Dalai Lama i 1912, da han opholdt sig i Himalaya, og stillede ham adskillige spørgsmål angående lamaistiske læresætninger ...

hans hukommelse, tilføjede han nye forklaringer om en kasse af den og den farve, som stod der og der i oplagringsrummet ...

Mindre end en halv time senere blev hele sættet, kop, skål og låg, opdaget i en æske, som stod på bunden af netop den kasse, som drengen havde beskrevet.

„Jeg vidste ikke, den kop eksisterede,“ fortalte forvalteren mig senere. „Lamaen selv eller min forgænger må have sat koppen i kassen, som ikke indeholdt noget andet af værdi og ikke havde været åbnet i årevis.“

På disse spørgsmål gav han skriftlige svar. Det herværende citat er taget fra det dokument, som Dalai Lama elskværdigt sendte mig.

„En bodhisattva er ophavet til talløse magiske skikkelser. Ved den kraft som skabes i en tilstand af sindets fuldstændige koncentration, kan han på en og samme tid vise sig som et fantom i hundrede tusinde verdener. Han kan skabe ikke bare menneskelige skikkelser, men hvilken skikkelse han ønsker, selv livløse ting som bakker, indhegninger, huse, skove, veje, broer osv. Han kan frembringe atmosfæriske